

Uchwała¹
z dnia 4 kwietnia 1990 r.
(W. 5/89)

Trybunał Konstytucyjny w pełnym składzie:

Przewodniczący: Prezes TK Mieczysław Tyczka

Sędziowie TK: Czesław Bakalarski
Tomasz Dybowski
Kazimierz Działocha
Antoni Filcek
Henryk Groszyk
Wojciech Łączkowski
Maria Łabor-Soroka
Leonard Łukaszuk
Remigiusz Orzechowski
Janina Zakrzewska
Andrzej Zoll (sprawozdawca)

na posiedzeniu w dniu 4 kwietnia 1990 r., po rozpoznaniu wniosku Rzecznika Praw Obywatelskich z dnia 21 października 1989 r. o ustalenie powszechnie obowiązującej wykładni przepisu art. 113 kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia przez wyjaśnienie, czy przewidzianej w tym przepisie możliwości uchylecia prawomocnego rozstrzygnięcia na korzyść obwinionego stoi na przeszkodzie zatarcie ukarania, które w myśl art. 46 § 1 kodeksu wykroczeń następuje po upływie dwóch lat od wykonania, darowania lub przedawnienia wykonania kary, na podstawie art. 33a ust. 1 Konstytucji i art. 11a ustawy z dnia 29 kwietnia 1985 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. Nr 22, poz. 98, zm. 1987 r. Nr 21, poz. 123, z 1989 r. Nr 34, poz. 178, Nr 73, poz. 436, z 1990 r. Nr 6, poz. 35),

ustalił:

Przewidzianej w art. 112 w związku z art. 113 kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia możliwości uchylecia prawomocnego rozstrzygnięcia (orzeczenia, nakazu karnego, postanowienia) wyłącznie na korzyść obwinionego nie stoi na przeszkodzie uznanie - zgodnie z art. 46 § 1 kodeksu wykroczeń - ukarania za niebyłe.

UZASADNIENIE

Przystępując do rozpatrzenia wniosku Rzecznika Praw Obywatelskich Trybunał Konstytucyjny ustalił, że art. 35 ustawy z dnia 29 kwietnia 1985 r. o Trybunale Konstytucyjnym nie odnosi się do ustalania powszechnie obowiązującej wykładni prawa. Wynika to z ustawy z 29 maja 1989 r. o przekazaniu dotychczasowych kompetencji Rady Państwa Prezydentowi Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej i innym organom (Dz. U. Nr 34, poz. 178). Prawo Rady Państwa do wydawania powszechnie obowiązującej wykładni nie było ograniczone żadnym terminem uchwalenia wykładanych przepisów i w związku z tym Trybunał Konstytucyjny, który przejął w tym zakresie kompetencje Rady Państwa (art. 19 ust. 3 cyt. ustawy), uznaje się za upoważniony do merytorycznego rozpatrzenia wniosku.

¹ Tekst sentencji - Dz. U. Nr 27, poz. 158

Artykuł 113 kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia określa czas, w jakim może nastąpić uchylenie prawomocnego orzeczenia z przyczyn, o których mowa w art. 112 tego kodeksu. Artykuł 113 uzależnia termin, przed upływem którego możliwe jest uchylenie prawomocnego orzeczenia, od tego czy, uchylenie to następuje wyłącznie na korzyść obwinionego, czy w innych przypadkach. W wypadku, gdy orzeczenie uchylane jest wyłącznie na korzyść obwinionego, ustawa nie zakreśla żadnego terminu. Natomiast w pozostałych wypadkach ustawa dopuszcza uchylenie prawomocnego orzeczenia w terminie do 3 miesięcy od uprawomocnienia się orzeczenia. Art. 113 k.p.w. odnosi się więc wprost do zagadnienia stabilności prawomocnych orzeczeń i nakazów karnych oraz innych rozstrzygnięć. Z przepisu tego wynika, że ustawodawca dopuszcza możliwość poświęcenia wartości związanych ze stabilnością prawomocnego orzeczenia na rzecz ochrony naruszonych postępowaniem praw jednostki, i to bez żadnych warunków formalnych, w szczególności związanych z upływem czasu. Wszelkie odstępstwa od tej, wynikającej z art. 113 k.p.w., zasady wymagają ustawowego uregulowania. Taką odmienną regulację wprowadza ustawodawca w art. 28 ust. 2 ustawy z 29 kwietnia 1985 r. o Trybunale Konstytucyjnym, zakreślając dla przypadków określonych w tym przepisie 3 letni termin do uchylenia prawomocnego rozstrzygnięcia, i to bez względu na to, czy uchylenie to następuje wyłącznie na korzyść obwinionego, czy też chodzi o inne wypadki.

Wniosek Rzecznika Praw Obywatelskich dotyczy zagadnienia, czy takim ograniczeniem dla możliwości uchylenia prawomocnego rozstrzygnięcia nie jest termin określony w art. 46 § 1 kodeksu wykroczeń (2 lata), po upływie którego wykroczenie uważa się za niebyłe.

Istotne znaczenie dla udzielenia odpowiedzi na postawione we wniosku pytanie ma określenie charakteru prawnego instytucji zatarcia skazania.

Zatarcie skazania nie wiąże się ani bezpośrednio ani pośrednio z problemem stabilności prawomocnego orzeczenia. Nie jest to bowiem instytucja, którą można utożsamiać z rehabilitacją. Zatarcie skazania ma wyłącznie na celu likwidację ujemnych skutków obciążających skazanego po wykonaniu orzeczonej kary, bez podważania zasadności jej orzeczenia. Jest to więc instytucja działająca wyłącznie na korzyść skazanego. Z interpretacji charakteru prawnego instytucji zatarcia skazania nie wynika więc w żadnym wypadku ograniczenie możliwości uchylenia prawomocnego rozstrzygnięcia. Artykuły 113 k.p.w. i 46 § 1 k. w. dotyczą całkowicie różnej materii.

W kodeksie postępowania w sprawach o wykroczenia brak jest wyraźnego uregulowania (w przeciwieństwie do kodeksu postępowania karnego - art. 468), dopuszczającego możliwość uchylenia prawomocnego orzeczenia także po zatarciu skazania. Nie można jednak z tego wnioskować o braku takiej możliwości. Artykuł 468 k.p.k. ma zastosowanie także do wypadków, w których sąd orzekł w sprawach o wykroczenia. Gdyby więc przyjąć, że zatarcie skazania uniemożliwia na gruncie kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia uchylenie prawomocnego orzeczenia wyłącznie na korzyść obwinionego, to interpretacja taka prowadziłaby do niczym nie uzasadnionego zróżnicowania sytuacji prawnej sprawców wykroczeń, którzy odpowiadali przed sądem i sprawców wykroczeń odpowiadających przed kolegiami do spraw wykroczeń.

Z powyższych względów należało ustalić, że przewidzianej w art. 112 w związku z art. 113 kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia możliwości uchylenia prawomocnego rozstrzygnięcia (orzeczenia, nakazu karnego, postanowienia) wyłącznie na korzyść obwinionego nie stoi na przeszkodzie uznanie - zgodnie z art. 46 § 1 kodeksu wykroczeń - ukarania za niebyłe.